

SALM

SA Haapsalu ja Läänemaa
Muuseumid

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid
kogude korralduse põhimõtted
ja
kogumispõhimõtted

Haapsalu
2019-2022

Sisukord

1.	Sissejuhatus.....	3
1.1	Muuseumikogu korralduse põhimõtete ja kogumispõhimõtete koostamise eesmärk	3
1.2	Koostamise kord	3
2.	Muuseumi missioon ja ülevaade toimepõhimõtetest	3
2.1	Missioon	3
2.2	Sihtasutuse ajalugu	4
2.3	Muuseumikogu	6
2.4	Muuseumi struktuur ja toimetehhanismid	9
2.5	Muuseumi koostöövõrgustik	9
2.6	Muuseumi tegevust reguleerivad	10
3.	Kogumispõhimõtted	10
3.1	Kogumise eesmärk	10
3.2	Teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüs	11
3.3	Muuseumikogu täiendamise üldpõhimõtted	12
3.4	Muuseumikogu täiendamise sisulised kriteeriumid	12
3.5	Muuseumikogu hetkeseis ja täiendamisvajadus	13
3.6	Muuseumikogu täiendamise protseduurid.....	15
3.7	Juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüs	16
3.8	Muuseumikogu analüüs ja väärtuste hindamine	17
3.9	Museaalide väljaarvamine	17
4.	Muuseumikogu dokumenteerimine	18
4.1	Dokumenteermismeetod	18
4.2	Arvestusdokumentatsiooni vormistamine ja hoidmine	18
4.3	Dokumenteeritavad tegevused, rollid ja vastutus	18
4.4	Retrospektiivne dokumenteerimine	20
5.	Muuseumikogu kasutamine	20
5.1	Rollid ja vastutus	21
5.2	Muuseumikogu kasutamise seotud protseduurid ja dokumentatsioon	21
5.3	Teenuste loetelu ja nendega seotud piirangud	21
5.4	Digitereerimistöde korraldus	21
6.	Säilitamine.....	22
6.1	Rollid ja vastutus	22
6.2	Säilitustingimused	22
6.3	Säilitustingimuste tagamine	23
6.4	Turvalisus	23
7.	Toimepidevus	23

1. Sissejuhatus

1.1 Muuseumikogu korralduse põhimõtete ja kogumispõhimõtete koostamise eesmärk

Muuseumikogud on väärtuslik osa Eesti kultuuripärandist, mille hoidmise, uurimise ja tutvustamise ülesande on ühiskond usaldanud muuseumidele. Iga muuseumi erialane ning moraalne kohus on töötada välja muuseumikogu korralduse põhimõtted ja kogumispõhimõtted, et tagada tööjõu, aja ja materiaalsete ressursside võimalikult otstarbekas kasutamine.

Muuseumikogu korralduse põhimõtted ja kogumispõhimõtted, tuginedes organisatsiooni missioonile, põhimäärusele ja arengukavale, määravad muuseumikogu arenguplaanid ning reguleerivad kogu moodustamist, säilitamist ja kasutamist. Need on dokumendid, mida iga muuseum koostab lähtuvalt oma organisatsiooni ning muuseumikogu eripärast.

Muuseumikogu korralduse põhimõtted ja kogumispõhimõtted on abiks nii muuseumile eesmärkide seadmisel kui ka avalikkusele muuseumi kogudest ülevaate saamisel ja veendumaks, et muuseum haldab tema hoolde usaldatud kultuuripärandit eesmärgipäraselt ja säästvalt. Need on vajalikud dokumendid ka muuseumi rahastajatele ja koostööpartneritele selgema ülevaate saamiseks muuseumi toimepõhimõtetest ja tegevussuundadest.

1.2 Koostamise kord

Muuseumikogu korralduse põhimõtete ja kogumispõhimõtete koostamisel lähtutakse muuseumiseadusest ja selle rakendusaktidest, Rahvusvahelise Muuseumide Nõukogu (ICOM) vastavatest suunistest, muuseumide eetikakoodeksist, väljakujunenud headest tavadest ning Kultuuriministeeriumi poolt koostatud juhendist.

Muuseumikogu korralduse põhimõtteid ja kogumispõhimõtteid ei koostata ajaliselt fikseeritud perioodiks, vaid tähtajatult. S.t et need peavad olema pidevalt ajakohased ning neid muudetakse kohe, kui vajadus ilmneb.

2. Muuseumi missioon ja ülevaade toimepõhimõtetest

2.1. Missioon

Sihtasutuse peamine eesmärk on tutvustada Lääne maakonna ja Haapsalu linna kultuuri- ja looduspärandit ning Eesti side ja raudtee ajalugu.

Sihtasutus korraldab näituse- ja arendustegevusi Haapsalu raekoja hoones, Haapsalu piiskopilinnuses, Haapsalu raudteejaama hoonekompleksis ja välialal, Iloni Imedemaa galeriis ja teemakeskuses ja Ants Laikmaa Majamuuseumis. Lisaks kohaliku kultuuripärandi hoidmisele ja tutvustamisele teeb muuseumide koosluse ainulaadseks see, et raudtee ja side valdkonnas ollakse kogu Eestit hõlmav teemamuuseum ning rahvusvaheliselt tuntuks kui Ilon Wiklandi illustratsioonide hoidja ja eksponeerija

2.2. Sihtasutuse ajalugu

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid ühendab endas kolme endise muuseumi – Läänemaa Muuseumi, Sidemuuseumi ja Eesti Raudteemuuseumi – kogusid. Sihtasutusse kuulub ka Haapsalu piiskopilinnuse kompleks.

Ajalugu:

Läänemaa Muuseum

Haapsalu Kaunistamise Seltsi vedamisel kutsuti ellu Läänemaa Muuseumi Ühing, mille põhikirja registreeriti 24. oktoobril 1928.

Põhikirja järgi olid Läänemaa Muuseumi ülesandeks “rahvateaduste laiapiirdeline arendamine ajalooliste, kunsti ja rahvateaduslike ning looduslooliste esemete alahoiu ning rahvale kättesaadavaks tegemise läbi”. Läänemaa Muuseumi sünnipäevaks sai 19. märts 1929.a., mil valiti muuseumiühingu juhatus eesotsas linnapea Hans Alveriga. Peavarju leidis muuseum raekojas, mille tagatuppa oli muuseumi varasid juba kogutud.

Esimene muuseumi väljapanek avati piiskopilinnuse vahitornis 1930. aasta suvel seoses Haapsalu 650. aastapäeva pidustustega. 1931.aastal hakati kogutud varasid arvele võtma. 1938. a. sai muuseum endale naabruses asunud vana koolimaja kolm tuba ja suveks valmis ekspositsioon. 1941. a. koliti linnavalitsus koos muuseumi kokkupakitud varadega endise hotelli ruumidesse. Osa esemeid läks sõja ajal kaduma või oli halbade hoiutingimuste tõttu kannatada saanud. 1946.a. asutati Läänemaa TSN Täitevkomitee otsusega Lääne Maakondlik Muuseum ja 1. mail 1950 avati endises raekojas muuseumi ekspositsioon.

1950ndate lõpul asuti looma Ants Laikmaa majamuuseumi. Taluhooned ja park võeti riikliku muinsuskaitse alla, kunstiesemed ja kunstniku isiklik vara võeti museaalidena arvele.

5. juunil 1960. a. avas Ants Laikmaa majamuuseum ukсед külastajatele.

1974. a. kujundati piiskopilinnuse vahitornist muuseumi teine filiaal.

1970. aastatel ehitati tööruumideks ja hoidlaks välja raekoja katusekorrus.

1979.a. avati muuseumi uus laiendatud püsiekspositsioon, millega tähistati Haapsalu linna 700. juubelit.

1981.a. loodi skulptor Roman Haavamäe majamuuseum, mis tegutses 1990ndate aastateni.

1992. a. saadi tagasi muuseumi ajalooline nimi – Läänemaa Muuseum.

2001. a. asutati Cyrillus Kreegi kortermuuseum (suleti 2011).

2006. a. Iloni Imedemaa galerii, millest 2009. a. kujunes Iloni Imedemaa teemakeskus.

2010.a. liideti Läänemaa Muuseumi kogudega Sidemuuseumi kogud.

Sidemuuseum

Sidealane kogumistegevus algas 1969.a., mil Haapsalu Sidetehnika Ekspluatatsiooni Sõlme juurde loodi sideajaloo sektsioon. Eesmärgiks oli säilitada väljavahetatavaid käsikeskjaamasid ja telefoniaparaate. Aegade jooksul oli muuseumil erinevaid nimesid ja ta kuulus erinevate ettevõtete alla. Eelnevalt on Sidemuuseum paiknenud Karusel ja Lihulas. Alates 2001.a. juhtis Sidemuuseumi tegevust MTÜ Lääne-Eesti Sidemuuseumi Selts ja muuseum paiknes Haapsalus. 2010.a. liideti Sidemuuseumi kogud Läänemaa Muuseumi kogudega.

Raudteemuuseum

Raudteemuuseumi loomiseks Eestis algas kogumistöö Balti Raudtee Eesti raudteekonna juhtkonna ja ametiühingu rajoonikomitee otsusega 18. novembrist 1965, millega moodustati ka vastav orgkomitee. 29.04.1970 kinnitati isetegevusliku Eesti Raudteetranspordi Muuseumi (hiljem kandis nimetusi *Eesti Raudteekonna Rahvamuuseum* ja *Eesti Raudteemuuseum*) põhikiri ning kogutud ca 1400 museaali baasil avati muuseum 5. novembril 1970 Tallinnas Balti jaama reisijatehoone II korruse saalis, kuhu see jäi enam kui 20 aastaks. 1970. aastate alguses sai muuseum omale ka teadusliku nõukogu ning filiaali Vääna-Jõesuus, kus asunud kitsarööpmeline välisekspositsioon jõudis hiljem Lavassaarde Eesti Muuseumraudtee valdusse. 1980. aastate lõpuks oli Eesti Raudteemuuseum kogunud 5883 museaali, millest kaalukama osa moodustasid fotod. Muuseumikogu sai 1990. aastate alguses kannatada muuseumi kolimisel Tallinnas Rannamäe tee 3a asuvasse hoonesse ja seal 1993. aasta suvel toimunud tulekahjus. 1990. aastate keskpaigas hakkas RE Eesti Raudtee otsima muuseumile uut asukohta ja omanikku, mis päädis muuseumi varade üleandmisega Haapsalu linnale 28. aprillil 1997. Muuseumikogust deponeeriti segastel asjaoludel ilma korrektse dokumentatsioonita Lavassaares asuvasse eramuuseumisse enamik kitsarööpmelise raudteega seotud museaale ning järelejäänud museaalide baasil avati 25. juunil 1997 Haapsalu jaamas Raudteemuuseum (ka Eesti Raudteemuuseum).

1997.a. pandi alus muuseumi laiarööpmelisele välisekspositsioonile ajaloolise veeremi näol. 2000. aastate algusest jätkati vahepeal katkenud kitsarööpmeliste raudteede materjalide kogumisega.

2013.a. loodi Läänemaa Muuseumi, Eesti Raudteemuuseumi ja SA Haapsalu piiskopilinnus ühinemisel SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid. Eesti Raudteemuuseumi ja Sidemuuseumi üksused ühendati Raudtee- ja Sidemuuseumiks.

2.3. Muuseumikogu

Algselt oli Tulmeraamat esemetele (Esemekogu) ja Fotopäevik fotodele (Fotokogu). 2001. aastal, kui museaalid sisestati infosüsteemi KVIS, jagati esemed alakogudeks.

Muuseumikogu seis 1. oktoober 2018.a.

Kogu	Alakogu	Kogu tähis	Arv
Ajaloolised esemed		Aj	4889
Arheoloogia		Arh	1414
Arhiiv			35816
	Arhiivraamatukogu	ArR	2125
	Postkaardid	ArPk	4302
	Perioodika	ArPer	13542
	Väikestruktuurid	ArTr	3923
	Käsikirjad	ArKä	435
	Dokumendid	ArD	10960
	Kaardid ja Plaanid	ArPl	529
Etnograafia		E	1406
Fotokogu		F	21936
Infokandjad		Inf	65
Kunstikogu		K	1813
Looduskogu		L	851
Numismaatika		N	2385
Sidemuuseum			7628
	Sidemuuseumi foto		4296
	Sidemuuseumi dokumendid		372
	Sidemuuseumi pitsatid		215
	Sidemuuseumi trükised		383
	Sidemuuseumi aparatuuri juhendmaterjalid		644

	Sidemuuseumi telefoniraamatud		204
	Sidemuuseumi mälestused, fotoalbumid		207
	Sidemuuseumi aparatuur		770
	Sidemuuseumi telefoniaparaadid		109
	Sidemuuseumi sidetöö materjalid		125
	Sidemuuseumi mobiiltelefonid ja piiparid		52
	Sidemuuseumi projektid		235
	Sidemuuseumi helisalvestised		16
Raudteemuuseum			14.000* - arvestuslik
Esemekogu		E	
	Mööbel	Mb	35
	Tekstiil	Te	8
	Märgid	Mm	
	Mudelid-maketid	Mu	
	Ajaloolised esemed	Aj	
Dokumentaalmaterjal		D	
	Dokumendid	DD	658
	Käsikirjad	DKä	1
	Kaardid, plaanid, projektid	DPr	21
	Au- ja tänukirjad	DAu	55
	Personaalia	DPe	13
	Sõidudokumendid	DS	335

Trükised		T	
	Raamatud	TR	183
	Perioodika	TP	205
	Sõiduplaanid	TS	220
	Pisitrukised	TT	22
Fotokogu		F	
	Negatiivid	Fn	174
	Fotod ja fotopostkaardid	Ff	5865
	Diapositiivid	Fd	
Raudteeveerem		V	24
Kokku:			92.205

Töö museaalidega toimub infosüsteemis MuIS.

Muuseumikogust on endise Läänemaa Muuseumi ja Sidemuuseumi kogu sisestatud MuIS-i täies ulatuses number-nimetus tasemel. Esimese taseme kirjelduste täiendamine on pidev töö. Raudteemuuseumi kogust on 1. jaanuaril 2019.a. MuISi sisestatud osaliste andmetega 55,7% kogust ja sisestamine kestab.

SA HLM kogust oli kogumispõhimõtete koostamise ajaks, 2014. aastal digiteeritud 17 571 museaali ning 2019. aasta alguseks digiteeritud 41908 ehk 45,5%.

Muuseumikogu suurus seisuga 1. jaanuar 2019 on 92 205 museaali.

Abikogus on esemed, mida põhikogusse muuseumikogu täiendamise komisjon ei soovita vastu võtta või kui kunagi hiljem otsustatakse ese siiski põhikogusse vastu võtta.

2.4. Muuseumi struktuur ja toimetehhanismid

Sihtasutuse Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid (SA HLM) juhtorganid on nõukogu ja juhatus. Nõukogu kavandab sihtasutuse tegevust, korraldab juhtimist ja teostab järelevalvet sihtasutuse tegevuse üle. Nõukogul on kuus liiget, kes on määratud 4 aastaks.

Seisuga 1. jaanuar 2019.a. töötab SA HLM inimest 27 inimest (täis- ja osakoormusega):

12 administratsioonis (sh Raekoda), 4 Iloni Imedemaal, 2 A. Laikmaa majamuuseumis, 4 Haapsalu piiskopilinnuses ja 7 Raudtee- ja Sidemuuseumis. Neist kogudega töötavad

administratsioonis 3 inimest (peavarahoidja, koguhoidja, teadur) ning Raudtee- ja Sidemuuseumis 2 inimest (raudtee teadur-kuraator ja andmete sisestaja).

SA HLM asub Haapsalus ja Läänemaal erinevates hoonetes: administratsioon ja Iloni Imedemaa aadressil Kooli 5; vana raekoda aadressil Kooli 2 (püsinäitus ja endise Läänemaa Muuseumi kogud ning peavarahoidja ja koguhoidja tööruumid); Raudteemuuseum endises Haapsalu raudteejaama hoones aadressil Raudtee 2 (raudteemuuseumi kogud, püsinäitus, kontor); Sidemuuseumi näitus Raudtee 2 (näitus ja osaliselt kogud, osa kogusid asub rendipindadel); Haapsalu piiskopilinnus aadressil Lossi plats 3 ja Ants Laikmaa majamuuseum aadressil Kadarpiku küla, Taebla vald, Lääne maakond (püsinäitus).

Kogudega tegelevate töötajate ülesanded on järgmised:

- Kogude täiendamine: peavarahoidja ja teadurid
- Kogumise läbiviimine: peavarahoidja ja teadurid
- kogude kirjeldamine, sisestamine MUISi, digiteerimine: peavarahoidja, teadurid, koguhoidja
- Hoiustamine, säilitamine: peavarahoidja, koguhoidjad, teadur-kuraatorid
- Kogu kasutatavus:
 - uurijate teenindamine – peavarahoidja, koguhoidjad
 - uurimuste, näituste ja trükiste koostamine - teadurid
 - pedagoogiline tegevus – teadur-pedagoog, teadurid ning Iloni Imedemaa, A. Laikmaa majamuuseumi, Haapsalu Piiskopilinnuse ja Raudtee- ja Sidemuuseumi töötajad

2.5. Muuseumi koostöövõrgustik

Maakonna väikemuuseumid. Koostöö peamiselt koolituste ja nõustamise näol, on olnud ka näituste alast koostööd. Haldusjaotuse muutuste tulemusena teeme koostööd ka nüüd Pärnumaale jäävate Lihula Muuseumi, MTÜ Virtsu Harrastusmuuseumi Selts, August Tampärgi nim. Hanila Muuseum.

Koostöö Eesti Meremuuseumi, Rannarootsi Muuseumi, Hiiumaa Muuseumi, Harjumaa Muuseumi ja Pärnu Muuseumiga – näituste, museaalide, kui ka meile kõigile olulise informatsiooni vahetamisega. Erinevate haldusjaotuste tulemusena osade piirkondade materjalid esindatud erinevates muuseumides.

Haapsalu Kutsehariduskeskuse ja muuseumi vahel on sõlmitud koostööleping, Läänemaa Muuseumi tekstiilikogu leiab kasutamist Haapsalu Kutsehariduskeskuse praktikabaasina ja õppeessmärgil.

Seoses Haapsalu piiskopilinnuse arendamisega osaletakse Eesti linnuste kootöögrupi (Narva, Kuressaare, Paide, Rakvere, Põltsamaa, Vastseliina) ja Läänemereäärsete Linnuste Assotsiatsiooni tegevuses, peamised koostööteemad arenduse ja eksponeerimise (hooned ja leiud) alane teave.

2.6. Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid ning strateegilised dokumendid

Seadused ja määrused

Muuseumiseadus ja selle rakendusaktid, autoriõiguse seadus, digitaalallkirja seadus, isikuandmete kaitse seadus, riigivaraseadus

Teised

ICOMi eetikakoodeks

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid põhikiri

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid arengukava

Haapsalu linna arengukava

3. Kogumispõhimõtted

3.1. Kogumise eesmärk

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumide kogu hõlmab kolme suuremat kogu: endise Läänemaa Muuseumi kogu, Sidemuuseumi kogu ning Raudteemuuseumi kogu.

Endise Läänemaa Muuseumi kogu täiendamisel lähtutakse Lääne maakonna, ajaloolise Läänemaa (välja arvatud Hiiumaa) ja Haapsalu linna ajaloo ja pärandi säilitamise, uurimise, vahendamise, tutvustamise ning eksponeerimise huvidest.

Ants Laikmaa majamuuseumi kogu täiendatakse maalikunstnik Ants Laikmaa (1866-1942) isiku, tema loominguga ja pedagoogi-, organiseerimis- ja kunstiarvustustöö ning selle mõju uurimise, säilitamise, tutvustamise ja eksponeerimise eesmärgil.

Raudtee- ja Sidemuuseumi kogude Eestit nii ajaloolistes kui tänastes piirides tervikuna hõlmava täiendamise eesmärgiks on koondada kokku raudtee kui transpordisüsteemi ning info edastamise ja vastuvõtmise arengut ja ajalugu Eestis puudutav mitmekülgne pärand tehnikast fotode ja mälestusteni. Arvestades viimaste sajandite tormilisi arenguid selles vallas, aidata kaasa toonase tehnoloogia saavutuste väärtustamisele ja mõistmisele nii Eesti kui ka globaalses kontekstis. Ühtlasi on kogumistöö suunatud seni kogutu osas lünkade kõrvaldamisele.

3.2. Teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüs

Eesti Kunstimuuseum, Tartu Kunstimuuseum – Kattuv kogumissuund: A. Laikmaa ja teiste Läänemaaga seotud kunstnike temaatika. Oleme omandanud ja omandame kunstnike teoseid.

Eesti Rahva Muuseum - samalaadsed esemed: Postimuuseumi kogu ja ERMi fotokogu. Etnograafiline materjal. Arhiivimaterjal. Sidemuuseumis on ka Eesti Posti materjale. ERM fotokogus on raudteed puudutavat materjali. Ülevaade ERM kogus leiduvatest Läänemaa materjalidest vajab edasist tööd.

Eesti Ajaloomuuseum – samalaadsed esemed: kultuuriloolised, ajaloolised ja etnograafilised esemed ning fotod.

Eesti Meremuuseum – samalaadne kogumissuund: merendus kui üks elatusalasiid rannikul

Eesti Spordimuuseum – Kattuv kogumissuund: jääpurjetamise ja vehklemise teema kattuv, mis on Haapsalu spordiloo üks identiteete. Spordimuuseum ei kogu kohalikku ja ametkondlikku rahvasporti.

Rannarahva Muuseum – Kattuv kogumissuund: rannaäärse rahva elulaad ja elukeskkond

Rannarootsi Muuseum – Haapsalu kui rannarootsluse ajalooline keskus. Läänemaa Muuseumi kogudes rannarootsluse materjale, mis koguti enne Rannarootsi muuseumi asutamist. Hetkel on pidev koostöö, esile kerkivad küsimused lahendamise kiirelt kohal.

Hiiumaa Muuseumid SA – Läänemaa Muuseumi kogudes on Hiiumaa materjale, kuna Hiiumaa oli enne sõda Läänemaa osa. Hetkel suunatakse Hiiumaa materjal Hiiumaa Muuseumisse.

Pärnu Muuseum SA – Seni on mõlemas muuseumis olnud nn. vana Läänemaa materjale, seoses uue haldusjaotusega kuulub osa Lõuna-Läänemaast (end Lihula ja Hanila vallad) Pärnu maakonna koosseisu.

Eesti Ringhäälingumuuseum – Sidemuuseumiga ühisosaks kogumise vallas on raadio- ja televisiooniteema. Samas ei keskendu Sidemuuseum ringhäälingu organisatsioonidele ega saadete tootmisprotsessidele või -vahendeile, vaid tegeleb oma kogus raadio- ja televisioonitehnika ning sellega seonduva materjali täiendamise ja sideajaloo tervikpildi huvidest lähtuvalt, tehes Ringhäälingumuuseumiga koostööd.

Eesti Muuseumraudtee MTÜ - Lavassaares asuv raudteemuuseum oma sise- ja ulatusliku välisekspositsiooniga tegeleb raudteetranspordi osas kitsalt ja rangelt piiritletud valdkonnaga – kitsarööpmeliste raudteedega, mis on ka ühisosaks Raudteemuuseumiga, mille kogusse kuuluvaid varasid on ajutiselt hoiule antud Lavassaare muuseumile. Raudteemuuseumi kogumistöö hõlmab ka kitsarööpmelisi raudteid Eestis, pidades silmas Eesti raudteeajaloo tervikliku kajastamise vajadust ning kitsarööpmeliste raudteede kaalukat ja lahutamatu osatähtsust selles. Raudteemuuseumi kogu igakülgne täiendamine kitsarööpmeliste raudteede materjalidega on vajalik ja oluline, kuna Lavassaares asuv kitsarööpmelisi raudteid käsitlev muuseum ja selle varad – erinevalt Raudteemuuseumist - ei kuulu riigile või riigi osalusega sihtasutusele, vaid mittetulundusühingule.

Eesti Maanteemuuseum - Maanteemuuseumil on kogude täiendamisel Raudteemuuseumiga kattuvaid huviseid ennekõike infrastruktuuri osas (sillad, viaduktid, ülesõidukohad jms), ent siin jätab Raudteemuuseum endale eesõiguse koguda kõike, mis puudutab otseselt raudteed, kuulub vahetult selle haldusalasse, on rajatud või kasutatud selle poolt.

Lääneranna Muuseumid, mis hõlmavad endisi:

a) Lihula Muuseum – munitsipaalmuuseum. Kogub kohalikku ajalugu, kultuurilugu, käsitööd ja arheoloogilist materjali.

b) August Tampärgi nim. Hanila Muuseum – munitsipaalmuuseum. Kogub rannäärse külaelu materjali alates XIX saj lõpust kaasajani: põllumajandus, käsitöö, kalandus, kolhoosid, paikkonna kultuurilugu. Omab väga head tekstiilikogu (sh. rahvarõivad), kohaliku fotograafi Karl tähe kogu XX saj. I poolest ning paari väiksemat isikukogu. Võimalikud koostööteemad: Lõuna-Läänemaa käsitöö, põllumajandus ja kolhoosi temaatika.

MTÜ Virtsu Harrastusmuuseumi Selts – eramuuseum. Kogub kohalikku aja- ja kultuurilugu, põhiliselt viimase 100 a. materjal. Põhirõhk paberandjatel. Esile tõstmist vääriavad teemad: kalandus, kolhoosiaeg, mälestused, elulood, leidub ka raudtee materjali. Koostöö mõeldav kolhooside teemal.

MTÜ Kullamaa Kihelkonnamuuseum - munitsipaalmuuseum. Kogub Kullamaa khk. kultuuri- ja ajalugu, mälestusi, käsitöömeistrite töid, fotosid ning muusikaeluga seonduvat materjali. Võimalikud koostööteemad: muusikaelu, maakultuur.

3.3. Muuseumikogu täiendamise üldpõhimõtted

- Muuseum keeldub annetuste, kingituste, pärandi, likvideeritavate asutuste või teiste muuseumide tervikkogude vastuvõtmisest, kui see ei vasta muuseumi profiilile, missioonile või kogumispõhimõtetele.
- Muuseum võib keelduda vastu võtmast annetusi, kingitusi või pärandit, kui selle üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus EV seadusandlusega ning muuseumikogu ja selle kasutajate pikaajaliste huvidega.
- Muuseum arvestab teiste sama piirkonna või sarnase profiiliga muuseumide kogumispõhimõtetega, et vältida dubleerimist ning ressursside raiskamist. Arvestades Raudtee- ja Sidemuuseumi spetsiifikat peab see kogu kajastama teemat terviklikult ning selles valdkonnas eeldame teiste muuseumide koostööd kogude täiendamisel..
- Muuseum ei omanda materjali, mis on omandatud ebaseaduslikult Eestis või teises riigis või on ebaseaduslikult teisest riigist välja viidud. Enne kultuuriväärtusega asja omandamist peab muuseum nõuetekohase hoolsusega välja selgitama asja päritolu.
- Muuseum ei tohi otseselt ega kaudselt omandada bioloogilist ega geoloogilist materjali, mis on kogutud, müüdud või muul viisil edastatud vastuolus Eesti või mõne muu riigi kohaliku, riikliku, regionaalse või rahvusvahelise looduskaitse- või loodusmälestiste kaitse seaduse või kokkuleppega.
- Muuseum eelistab kogumisel komplekte ja kooslusi ning detailsete legendidega (valmistamise, omandamise ja kasutamise lood) materjale.

3.4. Muuseumikogu täiendamise sisulised kriteeriumid

Muuseum hindab kogudesse vastuvõetavaid museaale lähtuvalt järgmistest põhikriteeriumidest:

- **Ajalooline väärtus.** Kas objekt on seotud konkreetse inimese, paiga, sündmuse või tegevusega? Mida see jutustab mõne ajaloolise protsessi, temaatika või eluviisi kohta? Kas/kuidas objekt aitab paremini ajalugu mõista?

- **Esteetiline väärtus.** Kas objekt on meisterlikult valmistatud või on suurepärase näide teatud oskustest? Kas see on hea näide stiilist, disainist, kunstivoolust või mõne kunstniku loomingust?
- **Teaduslik või uurimuslik väärtus.** Kas teadlastel on tänapäeval või tulevikus huvi objekti põhjalikumalt uurida?
Vastuvõetavate museaalide väärtuse määramisel kasutatakse koosmõjus põhikriteeriumidega järgmisi täiendavaid kriteeriume:
 - **Päritolu.** Kes oli objekti omanik, kasutaja või valmistaja? Kus ja kuidas seda kasutati? Kuivõrd hästi on see dokumenteeritud?
 - **Iseloomulikkus/tüüpilisus.** Kas see on teatud liiki objektide, tegevuste, eluviisi või ajalooajaloo perioodi tüüpiline näide?
 - **Rariteetsus.** Kas see on haruldane, ebatavaline või erakordselt hea näide teatud objektist? Kas see on erakordselt hästi dokumenteeritud võrreldes teiste samalaadsete objektidega?
 - **Seisund, terviklikkus.** Kas objekt on hästi säilinud, töökorras? Kas see on säilinud ilma tahtlike või juhuslike muudatusteta, mis takistaksid tema tajumist originaalina?
 - **Kasutatavus.** Kas objekti abil on võimalik interpreteerida sündmusi, kogemusi, inimesi jne ja tuua välja nende erinevaid aspekte? Kas see aitab muuseumil jutustada mingit lugu? Kuidas seostub muuseumi näituste kavaga ja/või haridusprogrammiga?
 - Raudtee- ja Sidemuuseumi puhul on oluline kõikide teemavaldkondade haaratus ja kajastamine. Kogutud ainese pärinevus endistelt ja praegustelt Eesti aladelt, samuti Eesti raudteedega ja sidega haakuv ning nende arengut iseloomustav aines mujalt.

3.5. Muuseumikogu hetkeseis ja täiendamisvajadus

Endise Läänemaa Muuseumi kogu sisaldab peamiselt Haapsalu ja Läänemaaga (seejuures ka ajaloolise Läänemaaga v.a. Hiiumaa) seotud materjale.

Ajalookogu - Haapsalus ja Läänemaal valmistatud või kasutusel olnud kultuuriväärtuslikud esemed. Kogutakse endise Haapsalu rajooniga ja ajaloolise Läänemaaga seotud ajaloolisi esemeid.

Arheoloogiakogu - Haapsalus ja Läänemaal toimunud arheoloogiliste väljakaevamiste leiukogud, mis on konserveeritud ja dokumenteeritud (aruandega). Seoses ulatuslike ehitustöödega Haapsalu Piiskopilinnuses on vajalik luua raidkivide ja linnuse kaevamiste kollekttsioonid infosüsteemis MUIS. Kogusse võetakse vastu selge päritoluga üksikleide (vajadusel kaasatakse vastava ala asjatundjaid).

Arhiivdokumendikogu - Läänemaaga ja Läänemaalt pärit inimeste elu ja tegevusega seotud originaaldokumendid, kroonikad, dokumendid ettevõtete kohta. Isikukogudest väljapaistvaim on sir Arvi Parbo perekonnaarhiiv.

Arhiivraamatukogu - Läänemaaga seotud trükised, kohalike kirjameeste looming, kohalike avaliku elu tegelaste kohta välja antud trükised ja teatmeteosed, Läänemaalt pärit kirjanike teosed ja trükised juhul, kui need pole esindatud teiste mäluasutuste kogudes.

Kaartide ja plaanide kogu - Läänemaa ja Haapsalu kaardid, plaanid, projektid, joonised.

Perioodikakogu - ajaloolisel Läänemaal, Haapsalu rajoonis ja linnas välja antud ajalehed, ajakirjad, kui need ei ole esindatud teiste mäluasutuste kogudes.

Käsikirjade kogu - kodu-uurimuslikud materjalid, põhjalikumad teaduslikud uurimused
Väikestruktuuride kogu - koduloolised trükised, reklaamtrükised, kutsed, plakatid jm. Läänemaa ja Haapsaluga seostuvad trükitud materjalid.

Postkaartide kogu - Haapsalu ja Läänemaa (ka ajaloolise) fotopostkaardid ja postkaardid, mõningatel juhtudel ka teiseliigilised postkaardid. Täiendamist vajab Haapsalu vaatekaartide kogu.

Etnograafiakogu - talurahva igapäevaeluga seotud esemed Läänemaalt (tööriistad, käsitöö, nõud). Reeglina on piiriks XX saj. I pool.

Fotokogu - Haapsalu ning ajaloolise ja kaasaegse Läänemaaga seotud originaalfotod ja negatiivid, mis kajastavad olulisi sündmusi, isikuid ja paiku. Olulist informatsiooni sisaldavate fotode korral võidakse vastu võtta ka koopiaid või neist valmistatud digitaalseid koopiaid (näit. kui omanik ei ole nõus originaalfotost loobuma).

Numismaatikakogu Eesti alal käibel olnud rahad ja maksevahendid ning märgid. Kogutakse ainult Läänemaaga seotud numismaatikat.

Kunstikogu - kogus on Haapsalu ja Läänemaaga seotud kunstnike looming, samuti Haapsalu kajastamine kunstnike loomingus. Oluline on Ants Laikmaa elu ja tegevusega seotud materjalid.

Loodusega seotud kogusid (botaanika, zooloogia, geoloogia) täiendatakse vaid äärmisel vajadusel ja Läänemaa loodusega seotud haruldaste leidude näol, mida on võimalik Läänemaa Muuseumis säilitada ja eksponeerida.

Sidemuuseumi kogu –materjal hõlmab sideteemat tervikuna, puudutades posti, telegraafi, telefoni, raadio, televisiooni ning infotehnoloogia valdkondi Eestis. Kogu edasise täiendamise seisukohast on vajalik põhjalik sisuanalüüsi läbiviimine, et täpsustada kogus esinevaid lünki ning vajadusi. Samuti vajab kogumistöö laiahaardelisemat ja üle-eestilist lähenemist koos vastava kogumist abistava võrgustiku loomisega.

Raudteemuuseumi kogu - üle-eestiline materjal puudutab raudteed kui süsteemi tervikuna, hõlmates raudteetaristut, veeremit, side- ja signalisatsioonisüsteeme ning ohutusvaldkonda, raudtee sotsiaalset infrastruktuuri, kauba- ja reisijatevedu, raudteeharidust, personali ja sellega seonduvat (sh raudteelaste isetegevus), organisatsioone, ettevõtteid ja asutusi, haldusaparaati, jõustruktuure ja meditsiini raudteel, raudteeperioodikat ja muud taolist. Kogu täiendamine lähtub raudtee erinevates valdkondades piirkonniti ja periooditi esinevate lünkade täitmise vajadusest. Kõige lünklikumalt on kogus kajastatud periood 19. sajandi II poolest 1920. aastateni, kuid täiendamisvajadus esineb kõigis perioodides.

Peamised kogumissuunad:

Endine Läänemaa Muuseum:

- Läänemaa esiajalugu ja Haapsalu keskaeg
- periood enne II maailmasõda, sh XIX sajandi kuurordi-ja linnaehituslugu, kultuurilooline andmekogu
- elu-olu 1940-70ndad (materjali vähe), 1980-90. aastate algus (materjali rohkem)
- linnaruum 1940-70ndad (uurimused, mälestused, pildi- ja fotomaterjal)
- ravikeskkond (esemed, fotod ja kirjalik materjal)

- teenindusvaldkond
- tööstusmaatika (varasem aeg ja kaasaega valikuliste näidete ja teemadena)
- nõukogudeaegne suvitus Haapsalus: riiklikult organiseeritud ja *metsikud* (suvitajad, majutusepakkujad, olme, kultuuri- ja teenuste tarbimine)
- etnograafiline tekstiil
- A. Laikmaa elu ja tööd kajastav materjal
- Ilon Wiklandi elu ja loominguga seotud materjalid (eesmärgiga säilitada kunstniku käsikirjalist materjali)
- Haapsalu Piiskopilinnuse leiud

Raudtee - ja Sidemuuseumi kogumissuunad:

- Periood enne 1918.a.
- Eesti Vabariigi aeg (1918-1940)
- Saksa okupatsiooni aeg (1941-1944)
- Nõukogude perioodid (1940-1941, 1944-1991)
- Taasiseseisvusaeg (alates 1991)

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid ei kogu:

- välja arvatud erandjuhtumitel numismaatilist materjali
- loodusega seotud materjale (botaanika, zooloogia, geoloogia)
- väga halvas seisukorras ja lühikese säilivusega esemeid;
- ebaselge päritoluga esemeid;
- kogumispõhimõtetele mittevastavaid esemeid
- koopiaid (esmajoones dokumendi- ja fotokoopiaid), mille originaal asub mõnes teises muuseumis või arhiivis;
- objekte, mis ei sobi Raudtee- ja Sidemuuseumi spetsiifikaga, kuid omavad kultuuriloolist väärtust teiste muuseumide jaoks (soovitame neile);
- endise Läänemaa Muuseumi kogu osas nõuetekohaste hoiuruumide saamiseni suuri esemeid (sõidukid, tööstustehnika ja seadmed jne.);

3.6. Muuseumikogu täiendamise protseduurid

Muuseumikogu täiendamise eest vastutavad peavarahoidja ja teadurid, kes vastavalt uurimistemadele, näitustele ning kogude täiendamise vajadusele teevad ettepanekuid muuseumikogu täiendamise komisjonile (kinnitatud juhatuse liikme käskkirjaga).

Museaal omandatakse muuseumi annetuse, ostu või mõnel muul seaduslikul viisil. Esemekogude dokumenteerimiseks vajaliku info kogumise eest vastutab konkreetne koguja (muuseumitöötaja), kes vahendab materjalide jõudmist varasemalt omanikult muuseumisse. Muuseumitöötaja täidab MuISis teabe eelregistreerimise lehe, kus koguja paneb kirja kogutava materjali kohta käiva informatsiooni (üleandja, varasemate kasutajate andmed, valmistamise ja kasutamise aja, asjassepuutuva legendi, sisulise väärtuse) ning vajadusel korraldab eseme paremaks dokumenteerimiseks pildistamise, filmimise või intervjuueringi.

Järgnevalt esitatakse materjal otsustamiseks muuseumikogu täiendamise komisjonile. Muuseumikogude täiendamise komisjon hindab muuseumile kogutavate või pakutavate materjalide väärtust ning sobivust kogusse. Vajadusel kasutatakse väliseksperptide või erispetsialistide abi. Suuremate tervikkogude puhul tehakse täiendava otsus olukorrast lähtuvalt.

3.7. Juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüs

Hoidlad

Endise Läänemaa Muuseumi Kooli 2 hoones teisel korrusel asuvas 132 m² hoidlas on museaalid paigutatud maksimaalselt tihedalt ja uutele museaalidele on minimaalselt ruumi. Sisuliselt vajalik ruum juurdekasvuks puudub. SA kogudest on siin kõige paremad säilitustingimused, ventilatsiooni ja niisutajaga on võimalik reguleerida hoidla säilitustingimusi.

Kooli tn. 2 hoovil asuvas 140 m² hoidlas on olemas mõningane juurdekasvu võimalus. Probleemiks on 1990ndate keskel ehitatud hoone hoiuruumide suhteliselt suur sõltuvus välistingimustest. Lahendamist vajab hoone I korruse põranda probleem, mis eeldab olemasoleva betoonpõranda katmist mittetolmava kattega. Pikemas perspektiivis vajavad välja vahetamist ja renoveerimist hoone kõik ukсед ja aknad tagamaks sisekliima stabiilsus. Viimasega on seotud ruumide ventileerimise optimaalse vajaduse selgitamine, mis vajab ekspertiisi.

Sidemuuseumi kogude probleemiks on esemekogude asumine rendipinnal, mistõttu kogude paiknemine antud ruumides on väga ajutine ja raskendatud on ligipääs kogudele. Seetõttu pole kogudega seotud toiminguid võimalik läbi viia. Trükised ja muu pabermaterjal ning fotokogu on toodud Haapsalu jaamahoonesse, kus on sisustatud hoidlaruum ning kogu on korrastatud.

Raudteemuuseumi kogud paiknevad ajaloolises Haapsalu jaamahoones Raudtee tn 2. Hoidlapind jaguneb kahe väikese ruumi vahel: 29 m² hoidla ja 37 m² raamatukogu, mis ühtlasi on kasutusel ametiruumina. Hoidlates puudub ventilatsioon ja niisutaja ning seetõttu on keeruline reguleerida säilitustingimusi. Mõningane vajadus on spetsiifilise arhiivimööbli järele. 2015. aastal toodi jaamahoonesse üle Sidemuuseumi dokumendikogu.

Sihtasutus kavandab raudtee- ja sidekogu (dokumendi-) arhiivina kasutusele võtmist endist raudteejaama ambulantsi hoonet Raudtee 10, mille suletud netopind on 117,1 m². Sellega tagatakse kogu tehnilise pärandi dokumentatsiooni hoidmise vajadus. Lisaks on järgnevatel aastatel kavas ehitada jaamahoone kompleksi kuuluv kaubaait side- ja raudteetehnika hoidlaks. Viimasega lõpetatakse kogude paiknemine senistel rendipindadel.

Välisekspositsiooni hoiutingimused on äärmiselt ebastabiilsed, väga palju mõjutab objekte ilmastik ja vandalism. Kiiremas korras oleks vaja veeremi hoiustamiseks halli/angaari, vältimaks vandalismi ja tagamaks säilitustingimused. Veeremi paremaks turvamiseks on vajalik piirata ala osaliselt moodulaiaga ja tagada ala esiletoomine uuendatud (turva)valgustusega.

Töäjõud

Kogude täiendamise töö kuulub peavarahoidja ja teadurite tööülesannete hulka, sisaldades endas nii eseme ettevalmistamist esitamiseks muuseumikogu täiendamise komisjonile (peavarahoidja, teadurid, juhataja ning Raudtee- ja Sidemuuseumi juhataja), esmast

dokumenteerimist kui ka hilisemat kirjeldamist. Endise Läänemaa Muuseumi ja Sidemuuseumi kogud on MuISis olemas vähemalt number-nimetus tasemel. Vaja on kontrollida varasemaid tulmeandmeid, tulmeandmete ja varem juba KVISis kirjeldatud museaalide andmeid parandada ja ühtlustada ning seni kirjeldamata museaale kirjeldada. Tegemist on suuremahulise tööga pikaks ajaks.

Raudteemuuseumi kogu MuISi sisestamist on alustatud, 1. jaanuariks 2019.a on sisestatud osaliste andmetega 55,7% kogust. Kogu sisestatakse hooajaliselt, kasutades aega, kui muuseum on vähem avatud sügis-talvis hooajal.

Raudtee- ja Sidemuuseumis on vaja koguga töötamiseks luua koguhoidja ametikoht.

3.8. Muuseumikogu analüüs ja väärtuste hindamine

Muuseumikogu analüüs ja hindamine toimub inventuuride käigus, mis igas kogus toimuvad regulaarselt 5aastase ajavahemiku järel. Inventuuri käigus antakse hinnang museaali seisukorrale ja sobivusele muuseumikogusse ning selgitatakse välja kogus arvele võetud sarnased museaalid.

3.9. Museaalide väljaarvamine

Museaalide kogust väljaarvamise osas lähtutakse kehtivast muuseumiseadusest.

Museaalide väljaarvamine muuseumikogust toimub vastavalt muuseumiseaduses § 11 sätestatud alustel.

Kogust välja arvatud (maha kantud) museaalid võib vajadusel üle anda teisele muuseumile (muuseumiseadus § 17). Muuseumikogu analüüsis võib selguda, et osa museaale ei vasta muuseumi profiilile või mõnda museaali on kogutud põhjendamatult suurel arvil. Sel juhul oleks otstarbekas see üle anda muuseumile, mille profiilile museaal vastab (muuseumiseadus §7).

SA HLM teeb Kultuuriministeriumile ettepaneku välja arvata museaal SA HLMi kogust juhul, kui museaal:

- 1) on kahjustatud ja seda ei ole võimalik taastada;
- 2) on hävinud või kaotsi läinud ning seda ei ole leitud vähemalt kahe järjestikuse korralise inventuuri käigus;
- 3) antakse muuseumiseaduse alusel üle teisele muuseumile, raamatukogule või arhiivile;
- 4) on enne muuseumikogusse arvamist omaniku tahte vastaselt tema valdusest välja läinud või teisest riigist välja viidud ning see antakse üle omanikule või tagastatakse teisele riigile;
- 5) Museaali põhikogust abikogusse üleviimist taotletakse juhul, kui arvele on võetud mitu sarnast objekti või on tegemist koopiaga.

Väljaarvamistaotluse juures peab olema sõltumatu eksperdi hinnang.

4. Muuseumikogu dokumenteerimine

Dokumenteerimise all mõeldakse kõiki meetmeid ja tegevusi, mis on suunatud museaaliga seotud teabe kogumisele, kasutamisele ja säilitamisele, arvestades riiklikke norme vastavalt muuseumiseadusele ning on kooskõlas ICOMi eetikakoodeksiga.

4.1. Dokumenteerimismeetod

Esemete vastuvõtmine muuseumikogusse toimub infosüsteemis MUIS, kus dokumentatsioon säilitatakse. Välja trükitud dokumendid arhiveeritakse ja säilitatakse arhiivikapis. MUISis määratakse ese kogusse, hinnatakse seisukord, kirjeldatakse ja määratakse asukoht.

4.2. Arvestusdokumentatsiooni vormistamine ja hoidmine

Museaalidega seotud dokumendid:

Teabe eelregistreerimise leht – säilitatakse andmebaasis

Asja üleandmise-akt – väljatrükk 2 eks või digiallkirjastamine

Muuseumikogu täiendamise komisjoni protokoll – väljatrükk 1 eks või digiallkirjastamine

Vastuvõtuakt – väljatrükk 2 eks või digiallkirjastamine

Väljaandeakt – väljatrükk 2 eks või digiallkirjastamine

Tagastamisakt – väljatrükk 2 eks või digiallkirjastamine

Hoiustamise-akt – säilitatakse andmebaasis

Hoiule võtmise-akt – väljatrükk 2 eks või digiallkirjastamine

Inventuuriakt – väljatrükk 1 eks või digiallkirjastamine

Väljaarvamisakt - väljatrükk 1 eks

Arvestusdokumentatsioon vormistatakse vastavalt kehtivatele nõuetele MUISis.

Väljaprintitud arvestusdokumentatsioon on arhiveeritud alatise säilivusega ning hoiustatud lukustatavas metallkapis.

Juurdepääs on selleks volitatud muuseumi töötajatel.

4.3. Dokumenteeritavad tegevused, rollid ja vastutus

Arvestusdokumentatsioon vormistatakse vastavalt kehtivatele nõuetele MUISis.

Vastuvõtudokumentatsiooni vormistab üldjuhul peavarahoidja.

Teabe eelregistreerimise lehe ja asja üleandmise akti vormistavad lisaks peavarahoidjale ka teadurid või koguhoidjad. Esemel esmasel dokumenteerimisel täidetakse vajalik üldine miinimumnõue.

Muuseumikogu täiendamise komisjoni protokoll, vastuvõtuakt, väljaandeakt, tagastusakt ja hoiule võtmise akti vormistab peavarahoidja, akt kas printitakse välja paber kandjal või allkirjastatakse digitaalselt.

Muuseumikogu vormistatud dokumendid edastatakse kinnitamiseks juhatajale.

4.3.1. Objektide vastuvõtt:

Museaali arvele võttes kirjeldame: päritolu, ajalugu, funktsiooni, seisukorda, kuuluvust, autoriõigustega seotud küsimused.

Iga museaal varustatakse vastuvõtul unikaalse tulmenumbriga, mille moodustab muuseumi nime lühend ja numbrikombinatsioon ning määratakse vastavasse kogusse.

Kirjeldamise käigus dokumenteeritakse museaal oma füüsiliste ja sisuliste tunnustega, eesmärgiga muuta muuseumi kogud analüüsitavaks ja uuritavaks.

Esemele määratakse asukoht kohakataloogis.

Hoiulevõetud asju ei võeta arvele museaalidena ja ei arvata muuseumikogusse. Asja hoiule võtmisel fikseeritakse omanik, tema nõusolekul digikujutis, eseme seisukord, asukoht ning võimalusel hoiule võtmise periood ja tagastamistingimused.

4.3.2. Museaalide liikumine ja kasutamine:

Museaalide liikumine dokumenteeritakse, kus määratakse ära välja andmise eesmärk, eseme seisukord, tagastamistähtaeg, vastuvõtja, väljaandja.

Muuseumist välja minevatele esemetele (näitused teistesse muuseumitesse või asutustesse, Kanutisse restaureerimisele või teaduslikuks uurimistööks väljaantud esemed) teeb väljaandeakti peavarahoidja. Väljaandeakt akt kas prinditakse välja paber kandjal või allkirjastatakse digitaalselt.

Muuseumisese liikumise aktid vormistab peavarahoidja. Paber kandjal väljaprint ei ole vajalik.

Väljaarvamisakti eelnõu koostab peavarahoidja või vastava kogu hoidja, akti vormistab peavarahoidja.

Uurijatele laenutatakse materjale kasutamiseks kohal allkirja vastu, uurija andmed ja uuritav teema registreeritakse uurijate registris.

4.3.3. Inventuur

Muuseumikogu analüüs ja hindamine toimub inventuuride käigus, mis igas kogus toimuvad regulaarselt 5 aastase ajavahemiku järel.

Inventuuri komisjon koosneb reeglina 3 muuseumitöötajast.

Inventuuri käigus antakse hinnang museaali seisukorrale ja sobivusele muuseumikogusse, kontrollitakse üle numbrid ja asukohad.

Inventuuri käigus selgitatakse välja kogus arvele võetud sarnased museaalid ja restaureerimist vajavad museaalid.

Inventuuriakti allkirjastavad peavarahoidja ja komisjoni liikmed ning kinnitab juhataja.

Inventuuri lõppedes tehakse ettepanekuid museaalide väljaarvamise ja kollektsioonide täiendamise kohta.

4.3.4. Säilitusprotseduurid

Toimub järjepidev hoidla kliima kontroll, kus regulaarselt fikseeritakse niiskuse ja temperatuuri näit.

Esemete, eriti tekstiilide pidev kontroll ja puhastamine. Lihtsamad puhastustoimingud teostatakse muuseumis, keerulisemate toimingute puhul kasutatakse spetsialistude abi.

4.3.5. Museaali muuseumikogust väljaarvamine ja hoiule võetud asja tagastamine

Museaali muuseumikogust väljaarvamine ja hoiule võetud asja tagastamine toimub vastavalt kehtivale muuseumiseadusele.

Kui museaal on kogust välja arvatud, siis museaaliga seotud dokumentatsioon tuleb säilitada muuseumis.

Kui objekt antakse üle teisele muuseumile, siis tuleb üle anda ka koopia museaali puudutavast dokumentatsioonist. Museaali dokumentatsioonile tuleb lisada museaali kogust väljaarvamise põhjused ja ametlik kinnitus väljaarvamise kohta.

4.4. Retrospektiivne dokumenteerimine

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumis muuseumis tegeleb kogudega ja kogudega seotud töö koordineerimisega peavarahoidja.

Infosüsteemi MuIS on sisestatud 100% Läänemaa Muuseumi ja Sidemuuseumi museaalidest number-nimetus tasemel. Raudteemuuseumi kogust on 1. jaanuaril 2019.a. MuISi sisestatud osaliste andmetega 55,7% kogust ja sisestamine kestab.

Pidev tegevus museaalide I etapi kirjeldusega MuISis. Lisaks tuleb parandada sisestamise käigus vigaseid kirjeid.

SA HLM kogust oli 2018. aasta alguseks digiteeritud 41908 ehk 45,5%.

Muuseumikogu suurus seisuga 1. jaanuar 2019 on 92 205 museaali.

5. Muuseumikogu kasutamine

Muuseumikogusid kasutatakse eksponeerimiseks hariduslikel ja elamuslikel eesmärkidel, uurimistööks, publitseerimiseks, jäädvustamiseks (sh digiteerimine), kopeerimiseks, seda nii muuseumisiselt kui väljaspool.

Haapsalu Kutsehariduskeskuse ja muuseumi vahel on sõlmitud koostööleping, Läänemaa Muuseumi tekstiilikogu leiab kasutamist Haapsalu Kutsehariduskeskuse praktikabaasina ja õppeessmärgil.

5.1. Rollid ja vastutus

Kogude kontroll ja vastutus on peavarahoidjal, koguhoidjad vastutavad nende hallatavate kogude eest.

Näitusel eksponeeritavate museaalide ning nendele õigete hoiutingimuste loomise eest vastutavad konkreetse näituse koostajad.

5.2. Muuseumikogu kasutamise seotud protseduurid ja dokumentatsioon

SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid kogud on üldjuhul külastajatele suletud. Hoidlate ukSED on lukustatud ning neile ligipääs on peavarahoidjal ning vastava kogu hoidjal. Hoidlate külastus on erandjuhtudel ja eelnevalt kooskõlastatud.

Väljastades museaali muuseumiväliseks kasutamiseks, koostatakse sellekohane väljaandeakt, kus fikseeritakse museaali seisukord, kasutusperiood, kasutamistingimused, vastuvõtja ja üleandja.

Transport korraldatakse vastavalt kokkuleppele. Museaali tagastamisel koostatakse tagastusakt ja museaal paigutatakse hoidlas oma kohale.

Muuseumisisesele kasutamisele vormistatakse muuseumisisese kasutamise akt, kuhu märgitakse algus- ja lõppkuupäevad, ning allkirjastatakse peavarahoidja ja vastuvõtja poolt, tagastamisel vormistatakse tagastusakt, mille allkirjastavad osapooled.

Uurijaid teenindatakse pidades silmas eelkõige museaalide pikaajalist säilimist ja korrashoidu, samas pakkudes parimat võimalikku teenindust.

5.3. Teenuste loetelu ja nendega seotud piirangud

Muuseumikogud on kasutamiseks ja uurimiseks kohapeal. Museaale tuuakse uurijatele välja eelregistreerimise alusel, tutvumine on kogutöötaja kontrolli all. Museaalid toob hoidlast välja peavarahoidja või vastavat kogu haldav muuseumitöötaja.

Museaalidega tutvumisel kannab uurija puuvillaseid kindaid, esemetest fotosid teha on lubatud ilma välklampi kasutamata.

Muuseumi materjalide kasutamisel tuleb viidata SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid kogudele.

5.4. Digiteerimistöde korraldus

2018. aasta alguseks on digiteeritud 41908 ehk 45,5% muuseumikogust. Digikujutised on seotud andmebaasiga MUIS.

Digiteerimisega tegeleb koguhoidja, peavarahoidja ja teised muuseumi töötajad.

Digiteerimisteenust osutab SA Eesti Vabaõhumuuseumi konserveerimis- ja

Dokumenteerimiskeskus Kanut.

Osaletakse kultuuripärandi digiteerimisprojektides (dokumendipärandi digiteerimise projekt „Jäägem eestlasteks, aga saagem ka eurooplasteks (1860-1920)“ ja esemepärandi digiteerimise projekt „Riikliku, rahvusliku või kultuuriloolise väärtusega esemed“).

Esmajärjekorras digiteeritakse museaalid, mida on võimalik digiteerida skaneerides.

Digiteerimise käigus pakendatakse museaalid ümber kaasaegsematesse pakkematerjalidesse. Digiteeritud faile säilitatakse digiteerija arvutis, muuseumi serveris või välistel kõvaketastel ning MUISi digihoidlas.

Esemete pildistamiseks on puudus seadmetest (fotoaparaat, abivahendid), oskustest ja tööjõust.

6. Säilitamine

Säilitamise all mõeldakse kõiki meetmeid ja tegevusi, mis on suunatud ainelise kultuuripärandi hoidmisele ja säilimisele.

Esemete nõuetekohase säilimise eest vastutab peavarahoidja koos vastava kogu hoidjaga.

Elementaarsed puhas- ja säilitustööd teostab kogu eest vastutav muuseumitöötaja, ülejäänud konserveerimistööd teostab SA Eesti Vabaõhumuuseumi Konserveerimis- ja Dokumenteerimiskeskus Kanut.

Digiteerimise ja kogude korrastamise käigus pakendatakse museaalid ümber kaasaegsematesse pakkematerjalidesse.

Kokkupuutel esemetega kasutatakse puuvillaseid kindaid, vältimaks esemete kahjustumist.

Erinevate kogude esemete hooldamise ja hoidmise suhtes on võimalusel järgitud Konserveerimis- ja Dokumenteerimiskeskus Kanut nõuandeid.

6.1. Rollid ja vastutus

Peavarahoidja vastutab üldiselt museaalide säilitamise eest, otseselt esemete nõuetekohase säilimise eest vastutab vastava kogu hoidja, kes teostab elementaarsed puhas- ja säilitustööd. Elementaarne esemete puhastus: tolmut ja olemasolevast mustusest kuiv pinnapuhastus, ühevärviliste tekstiilmaterjalide pesemine ja vajadusel puitesemete pesemine ja puhastamine enne hoiustamist; tekstiilide pakendamine, puhastamine, vajadusel pesemine; fotod ja pabermaterjalid pakitud happevabadesse pakenditesse.

Peamiselt teostab konserveerimistöid SA Eesti Vabaõhumuuseumi Konserveerimis- ja Dokumenteerimiskeskus Kanut.

6.2. Säilitustingimused

Kooli 2 hoidlaruumis on reguleeritav temperatuur ja niiskustase seoses ventilatsiooni- ja niisutussüsteemiga. Hoidlasse tulev õhk puhastatakse ja soojendatakse läbi filtrite. Hoidlas hoiustatakse niiskusrežiimile tundlikke materjale.

Kooli 2 õuehoidla säilitustingimused sõltuvad välistingimustest, peamiseks probleemiks on niiskel hooajal liigne niiskus.

Raudteejaama hoone hoidlad ei ole mõeldud hoidlaruumideks, kohati hoiustatakse ruumipuudusel museaale ka tööruumides.

Sidemuuseumi esemekogud asuvad rendipindadel, mis ei ole sobilikud museaalide säilitamiseks.

Muuseumi arengukavas on ühe eesmärgina Kooli 2 õuel asuva kuuri hoidla esimese korruse põrandate tolmuwabaks muutmine.

Lahendamist vajavad rendipinnal olevate Sidemuuseumi kogude ruumide probleemi lahendus. Lahendusena on Raudtee 10 ja endise kaubaaida remontimine ja kohandamine hoidlaruumideks.

6.3. Säilitustingimuste tagamine

Kooli 2 hoidlas välja ehitatud niisutus- ja ventilatsioonisüsteem.

Hoidlas (Kooli 2, A. Laikmaa majamuuseum ja Iloni Imedemaa galerii) kasutatakse süsteem HOB0 andureid, mis fikseerivad ööpäevaringselt niiskuse ja temperatuuri.

Fotod ja pabermaterjalid on pakitud happevabadesse pakenditesse.

Väiksemad esemed on pakendatud ümbriksesse või karpidesse.

Esemed on paigutatud riiulitele, kappidesse või ära mahutatud hoidlas.

Tekstiilid on osaliselt pakendatud paberisse või tekstiilümbristesse ja karpidesse, osaliselt kappides.

Viiakse läbi pistelist muuseumikogu seisundi kontroll, peamiselt tekstiilide osas.

Vaja oleks soetada muuseumile ühtne uus ja kaasajastatud niiskuse ja temperatuuri jälgimise süsteem.

6.4. Turvalisus

Hoidlasse võivad siseneda vaid muuseumitöötajad, kelle tööülesannete hulka see kuulub. Muuseumil on koostatud Riskianalüüs, milles on välja toodud käitumisjuhised erinevates ohusituatsioonides.

Enamikesse hoidlasse on paigaldatud valvesignalisatsioon ning suitsuandurid, mida kontrollitakse regulaarselt nii teenuse pakkuja kui ka selleks määratud muuseumitöötaja poolt.

Signalisatsioon ja suitsuandurite olemasolu:

Kooli 2 hoidla – muust majast eraldi valvetsoon, kood volitatud töötajatel, tulekahju teavitussüsteem

Kooli 2 hoovihoidla - muust majast eraldi valvetsoon, kood volitatud töötajatel, tulekahju teavitussüsteem

Raudteejaama hoone - majas eraldi valvetsoonid, kood volitatud töötajatel, tulekahju teavitussüsteem, videovalve

Veeremi väliala – puuduvad igasugused turvameetmed

Lihula mnt 27 hoiuruum - rendipind, muust majast eraldi valvesüsteem, tulekahju teavitussüsteem

Tamme 21a hoiuruum – puudub valvesignalisatsioon ning tulekahju teavitussüsteem

7. Toimepidevus

Sihtasutusel on koostatud on riskianalüüs. See asub töötajatele kättesaadavas kohas.